



ISSN: 3060-4613



MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

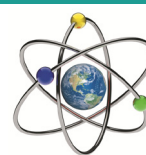


№11
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M A KTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal



MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI



Elektron nashr. 658 sahifa,
4-noyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Oilaning maktabgacha yoshdagi bolalar estetik tarbiyasidagi o'rni	24
<i>Abdullayeva Ma'sudaxon Abdubannayevna</i>	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarini pedagogik faoliyatga metodik tayyorlash texnologiyalari	27
<i>Abdubannoyeva Muxlisaxon Iqboljon qizi, Abdullayev Alibek Qodiraliyevich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida bulutli xizmatlardan foydalanish zaruriyati	30
<i>Abdullayev Alibek Qodiraliyevich, Turdaliyeva Muslimaxon Jahongir qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida fortepiano chalishni o'rgatish metodikasi	34
<i>Abduvaxobova Nilufar Abdumannon qizi</i>	
Maktabda fizika fanini o'qitishda innovatsion yondashuv	38
<i>Alinazarova Mahfuza</i>	
Tasavvufdagi "komil inson" konsepsiyasining hozirgi ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv sifatida talqini	43
<i>Aqilxonov Saidolimxon Abdurashid o'g'li</i>	
Tabiiy-ilmiy savodxonlikni shakllantirish omillari va pedagogik shart-sharoitlar	48
<i>Choriyeva Gulbaxor Shotemirovna</i>	
Robototexnika fanini o'qitishda axborot texnologiyalaridan foydalanib mustaqil ta'limni tashkil etish	53
<i>Elmonov Sirojiddin Mamadiyarovich</i>	
Xalqaro baholash dasturlarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash bo'yicha jahon tajribasi	58
<i>Ergasheva S. T.</i>	
Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlar orqali o'quvchilarning kognitiv salohiyatini rivojlantirish	61
<i>Eshmamatova Dilnoza Jovli qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning aqliy salohiyatini oshirishda tarbiyachi mahorati	64
<i>Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi</i>	
Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishni takomillashtirish	68
<i>Hojikarimova Gulasal Tadjaliyevna</i>	
Xorijiy talabalarga o'zbek tilini o'rgatishda elektron platformalar yaratish	71
<i>Jo'rayeva Matluba</i>	
Bo'lajak o'qituvchilar uchun raqamli ta'lim muhitini modellashtirish va uning samaradorlik omillari	74
<i>Komilova Z. X.</i>	
O'qituvchi kasbiy faoliyatida muloqot madaniyati	80
<i>M. Yu. Mahkamova</i>	
Psixologiya fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va talabalarda tahliliy fikrlashni shakllantirish masalalari	86
<i>Madazizova Difuza Raxmatullayevna</i>	
Integrating Listening and Speaking Skills in ESP (English for Specific Purposes) Classes	90
<i>Madina Tilavova</i>	
Bolalarni maktabga tayyorlash jarayonida neyropedagogik yondashuvlar	94
<i>N. O. Saidova</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida radiologiya fanini o'qitishda raqamli texnologiyalarning metodologik roli	99
<i>Nazarova Gulchexra Shuxratdjonovna</i>	
Ijodkorlik tushunchasining mohiyati va uning ta'limdagi roli	103
<i>Ochilova Dilbar Isroilovna</i>	
Alaliyani boshqa nutqiy nuqsonlar bilan farqli xarakteristikasi	108
<i>Oripova Zilola</i>	
Ingliz tilini o'qitishda suggestopediya metodini joriy etishning samaradorligi	113
<i>Pulatova Sitora Abdurazzoq qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalari menejerlarining kasbiy-boshqaruv kompetentligi tushunchasi va uning tarkibiy qismlari	118
<i>Qarshiboyev Sharof Egamnazarovich</i>	
Koordinatsion qobiliyatlarni rivojlantirishning yosh badmintonchilar texnik-taktik tayyorgarligiga ta'siri	122
<i>Qurbanova Ilmira Alisher qizi</i>	



Blended Learning	125
Quvandikova Xadicha	
Fizika darslarida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish	129
Raxmanov Valijon Turdaliyevich, O'razaliyev Alijon Xasan o'g'li	
"Qurilish jarayonlari texnologiyasi" fanida loyihalash kompetentligining tarkibiy tuzilmasi va uni raqamli ta'limga moslashtirish	135
Raxmonova Nazokat Umaraliyevna	
Vitagen texnologiyalar asosida talabalar mediamentalitetini rivojlantirishda sun'iy intellekt (AI) dasturlaridan foydalanishning tahliliy modeli	140
Rustamova Nodira Rustamovna	
Talabalarda kooperativ ta'lim asosida motivatsiyani rivojlantirish usullari	145
Sitora Toshmatova	
STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ kompetensiyani shakllantirishning zaruriyati	149
Tashibekova Munajat Xoshimovna	
Musiqqa ta'limining pedagogik asoslari va metodik tizimi	153
Toshpulatova Said Kuzibaevna	
Texnologiya fanini o'qitishda eng samarali metodlardan foydalanish	158
Turdiyeva Shahzoda Eshdavlat qizi	
Enhancing University Students' Self-Directed Learning Through Edtech Tools	161
Ulasheva Lobar	
Fanlararo loyiha ishlarini tashkil etish orqali o'quvchilarning dizayn fikrlash salohiyatini oshirish	164
Valiyeva Nargiza Athamboyevna	
Alohida ta'lim ehtiyojiga ega o'quvchilarning kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari	169
Xakimova Sarvinov Sharifjon qizi	
Sun'iy intellekt asosida yaratilgan ta'lim platformalari: samaradorlik tahlili va pedagogik yondashuvlar	173
Xanbabayev Xakimjon Ikramovich, Erkinov Jasurbek Hasanjon o'g'li	
Tasavvufdagi "muhosaba" va "tafakkur" amallarining o'z-o'zini refleksiya metodlari sifatida qo'llanilishi	176
Xoshimov Nuriddin Mamadaliyevich	
Milliy sport va ommaviy o'yinlarning badiiy-estetik ahamiyati	182
Yaxyayeva Sojida Abdurahimovna	
Ota-ona mehrining bola psixologiyasiga ta'siri	185
Yulchiyeva Shohsanam Dilshod qizi	
Nutq rivojlanishi orqada qolgan bolalarda qo'llaniladigan innovatsion usullari samaradorligi	189
Ahmedova Nargiza Muzaffarovna	
Факторы, сдерживающие развитие науки в контексте требований к диссертационным работам	193
Зайналов Жахонгир Расулович, Нурмухамедов Аббос Мамадалиевич, Шадманов Камолиддин Кажакджанович, Самигова Нодира Хамидуллаевна	
Структура и стратегии развития предметных компетенций	197
Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	
Психологическая консультация: современная практика, задачи и перспективы развития	203
Раупова Шохида Ахроровна	
Подготовка будущих педагогов к инклюзивному обучению детей с ограниченными возможностями здоровья: задачи и перспективы	207
Сайфутдинова Насиба Нурматовна	
Формирование иноязычной грамотности у курсантов военных вузов: социально-психологические факторы	211
Сулейманова Нилуфар Камиловна	
O'qituvchi shaxsiy kompetensiyasining mohiyati va pedagogik faoliyatdagi o'rni	214
Abdiraxmonova Guliston Muzaffar qizi	
Bolalarda axloqiy qadriyatlarni shakllantirish jarayonining milliy va umuminsoniy tamoyillari	218
Abdumutalipova Gulshodaxon Nurbek qizi	
Fuqarolik jamiyatida huquqiy madaniyat va uni rivojlantirish jarayonlari	221
Abdusalimova Shaxnoza Quduratullayevna	
Ta'lim menejmenti tizimida o'qituvchining nutq madaniyatini rivojlantirish strategiyalari	224
Abduxalilova Iroda Nozimxonovna	

O'zbekistonda yoshlarni ijtimoiy-pedagogik hamkorlikda tarbiyalashda "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"ning ustuvor vazifalari	229
Abirova Umida Nazarovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini inklyuziv ta'lim sharoitida differensiyalashtirilgan dars mashg'ulotlarini tashkil etishga o'rgatish (kompetentligini shakllantirish/rivojlantirish) usullari.....	232
Adhamova Diyora Sanjar qizi	
Musobaqa faoliyati samaradorligini oshirishda sambochilarning energiya sarfi va tiklanish mexanizmlari tahliliy	239
Tangriyev Abdukarim Tovashevich	
Aksiologik yondashuv asosida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining harakat faolligini takomillashtirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	244
Hafizov Shahriyor Shavkatovich	
Bo'lajak tarbiyachilarning transversal: tanqidiy va innovatsion fikrlash kompetensiyalari	248
Jaloliddinova Maftunaxon Mahmudjon qizi	
Axborotning gnoseologik mohiyati	256
Kamolova Munajatxon Jaloldinovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish yo'llari	259
Mamatova Aziza Bo'riboyevna	
Akademik litseylarda kimyo fanini o'qitishda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari	262
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich	
Pedagogik oliy ta'limda talabalarning kasbiy ijtimoiylashuvini korporativ madaniyat asosida rivojlantirish metodikasi.....	267
Maxkamova Dilafruz Aliyevna	
Bo'lajak o'qituvchilar uchun xorijiy tillarni o'qitishda lingvomadaniy yondashuv	271
Normamatova Kamola Gulmamat qizi	
O'zbek tili izohli lug'atida iboralarning grammatik tavsifi (bosh komponentli iboralar misolida).....	274
S. Sh. Azamatova	
Oila instituti va gender tenglikni ta'minlashning ijtimoiy-huquqiy muammolari	277
Salayeva Aziza Muhammadmurot qizi	
Gender yondashuv asosida talaba-qizlarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning namunaviy mezonlari	282
Xolova Mohigul Shavkatovna	
Pedagogika yo'nalishi talabalari huquqiy savodxonligini rivojlantirish metodlarini takomillashtirish	287
Xudoyberganov Atham	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida leksik komponentlikni TRIZ texnologiyasi yordamida rivojlantirish	291
Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Fayzullayeva Nazokat Uchqun qizi	
Цифровизация и трансформация образования как социально-педагогическое явление	295
Кадилова Наргиза Азаматовна	
Методика формирования креативного мышления у студентов-филологов на основе проблемно-ориентированных заданий (на материале английского языка)	298
Мамырбаева Дина	
Структура и стратегии развития предметных компетенций	304
Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda morfologik kompetentlikni shakllantirish	308
Ganiyeva Shodiya Azizovna	
Модель "4+1+1" как ключевой механизм в системе практической подготовки учителей музыки.....	313
Мухитдинова Малохатхон Саиджабборовна	
Tarbiya fanini o'qish samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	317
Nazarova Nasiba Abdullayevna	
Tarbiyachining kasbiy psixologik xususiyatlari.....	320
Shamshetova Anjim Karamaddinovna	
Boshlang'ich ta'limda tarbiya nazariyasi va metodologiyasi	323
Bo'ronova Iroda Bo'ronovna	
Yosh dzyudochi qizlarning mashg'ulotlar jarayonida jismoniy tayyorgarligini oshirish texnologiyalari	327
Matmurotova Iroda Baxtiyor qizi	
"Odob us-solihin" asarida yoritilgan axloqiy-didaktik g'oyalar va uning pedagogik mazmuni	332
A. N. Nusratov	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy kompetentligini takomillashtirishning metodik asoslari	336
Xolmatov Pardaboy Qoraboevich, Abdurasulova Dilnoza	



Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari faoliyatida loyihalashtirishning o'rni	342
Abdusattorova Go'zalxon Abdulxabib qizi	
Tibbiyot va frazeologiya inson omilida	346
Achilov Muzaffar Norquliyevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida fazoviy tasavvurlarni rivojlantirishda matematikaning ahamiyati	349
Mamasaidova Muhabbat Abdulalom qizi, Akbaraliyeva Marjona Xurshid qizi	
Ekoestetik kompetensiyani shakllantirishning xorijiy va milliy tajribalar tahlili	354
Alijonova Maftuna Maxamadjon qizi	
Pedagogik jarayonda talabalarda qadriyatli munosabatlarni shakllantirish mexanizmlari	359
Alikulova Muxayyo Sherovna	
Ingliz ritsarlik romanlarining lingvopoetik tahlili	362
Durdona Boychayeva, Aliyeva Elmira	
Maktabgacha ta'limda estetik tarbiya berishning pedagogik asoslari	365
Altibayeva Gulbaxor Majitovna	
Kasbiy kompetensiya tushunchasining mazmuni mohiyati va tarkibiy tuzilmasi	369
Axmadjonova Jasmina Jamshid qizi	
Developing Writing Competence Among CEFR B1 and Ielts Learners Experiencing Difficulties in English Language Acquisition	374
Ayturaev Majid Mavlankhanovich	
Ta'lim jarayonida ijtimoiy intellektni rivojlantirishning milliy qadriyatlarga asoslangan modeli	378
Azamov Umarxon Xayxonovich	
Complications in Teaching Argumentative Speech to Students in Grades 8–9	383
Buriyeva Aziza Ismatillaevna	
Interfaol o'yinlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni shakllantirishning pedagogik asoslari	386
Buriyeva Aziza Nematovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida maktabgacha katta yoshdagi bolalarning ijodiy faolligini shakllantirish	390
Davronova Sevinch	
O'quvchilarda milliy va umummadaniy kompetensiyani rivojlantirishda maqollardan foydalanish bo'yicha manbaalar tahlili	394
Boltayeva Barno, Eliboyeva Surayyo Abdukarim qizi	
Social Roots and Psychological Consequences of Domestic Violence	399
Dumarova Gulmira Kozimbekovna, Mamadaliyeva Gulmira, Sultonova Zulhayo	
The Transversal-Methodical Competence of a Preschool Educator is the Foundation of Effective And Quality Education	402
Ergasheva Barno Ziyaviddin kizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim-tarbiya berishning innovatsion yo'llari	406
Erkinova Mehriniso Ro'ziboyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini oshirish strategiyalari	411
Eshonkulova Hilola Rajab qizi	
Ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqotning bilish faoliyatiga ta'siri	415
Habibova Shyira Baxtiyorovna	
Ruhiy rivojlanishi sustlashgan boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish buzilishlarini aniqlash va bartaraf etish	419
Ikromova Sarvinov Siroj qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda riskologik kompetentlikni shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	424
Jabborova Dilafuz Furqatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda chet tili o'rganish jarayonida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning psixologik asoslari	428
Jurayeva Sug'diyona Shamsiddin qizi	
Transforming Education: The Impact of Emerging Technologies on Modern Pedagogical Practices	431
Kadirova Ferangiz Himmatillo qizi	
Salomatlik etikasi konsepsiyasi va pedagogik madaniyat – talabalar ma'naviyati va dunyoqarashini shakllantirishdagi roli	435
Kamalova Yoqutxon Bahodirovna	

Tarbiyachilarning kasbiy mahoratini takomillashtirish va pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish omillari	439
<i>Kenjayeva Dildora Terkashevna</i>	
Maktab ta'lim tizimida innovatsiyalarning o'rni va ahamiyati	443
<i>Kistabayeva Gulchexra Djurakulovna</i>	
Kichik maktab yoshi davrida o'quv faoliyati va o'quv motivlarining shakllanishi	448
<i>Latifa Zarifovna Korayeva</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimining raqamlashtirilishi: xalqaro tajriba va istiqbollar	451
<i>Mahmudova Zulfiya Homidovna, Hoshimova Dilnoza Boymirzoevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini dizayn tafakkurga o'rgatishda STEAM yondashuvining didaktik imkoniyatlari	454
<i>Mamadaminova Munisa Maxmudjon qizi, Boboxonova Shodiyona Rustam qizi</i>	
Tabiatni asrash – kelajakni asrash: Buxoro misolida	459
<i>Mardonova Saodat Muzaffarovna</i>	
Bo'lajak pedagoglarda o'z-o'zini baholash kompetentligini shakllantirish va rivojlantirish	463
<i>Meyliyeva Nafosat Gulomovna</i>	
Sun'iy intellektning ta'limda kognitiv va metakognitiv jarayonlarga ta'siri	466
<i>Murodov Ulug'bek O'tkir o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limning tashkil etilishi	470
<i>Mustofoyeva Muhabbat Husniddin qizi</i>	
The Effectiveness of Art Therapy in Working With Children Experiencing Emotional Stress	473
<i>Nargiza Khayrullayevna Ortikova, Laziz Azizovich Normuratov</i>	
Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilarining musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish mexanizmlari	477
<i>Ortiqov Akmaljon Abdusalom o'g'li</i>	
CLIL metodining O'zbekiston ta'lim tizimida qo'llanilishi	481
<i>Qarshiyeva Sarvinoz Ural qizi</i>	
The Use of Mobile Apps to Build Vocabulary Proficiency	486
<i>Kosimov Sunnat Ravshan ugli</i>	
Yoshlar tafakkurini rivojlantirish va ma'naviyatini oshirishda tasviriy san'atning o'rni	490
<i>Quvonchbek Abduxamidov</i>	
Axborot texnologiyalari ta'sirida san'at tushunchasining o'zgarishi	494
<i>Rajabova Laylo O'tkir qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	498
<i>Ramozonova Bahoroy Sadriddinovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishda innovatsion yondashuvlarning pedagogik asoslari	501
<i>Yusufzoda Shabnam Yunus, Rashidova Saida Ravshonbek qizi</i>	
Axborot texnologiyalarini fizika darslarida qo'llash	506
<i>Raxmanov Valijon Turdaliyevich, O'razaliyev Alijon Xasan o'g'li</i>	
Axborot xavfsizligini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanish afzalliklari	510
<i>Raxmetova Lazzat</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning psixologik xususiyatlarining o'ziga xosligi	513
<i>S. A. Mamatisayeva</i>	
Androgogik yondashuvning integrativ metodikasi	517
<i>Sattorova Shaxlo Axadovna</i>	
Gendered Language in Uzbek and English Media Discourse	520
<i>Sultonova Charos Iskandar kizi</i>	
Maktabga tayyorlov yoshdagi bolalarda ijtimoiy ekologik dunyoqarashni shakllantirishga ta'sir qiluvchi omillar	527
<i>Suyunova Matluba Abdusaidovna</i>	
Empatiya shifokor–pasiyent munosabatida: tibbiyot talabalarining psixologik tayyorgarligi	531
<i>Tajiboyeva Odinaxon Rustamjon qizi, Qurbonova Fotima Farhodjon qizi</i>	
Modern Approaches to Teaching Grammar	534
<i>Tuychiyev Azamat Farkhod ugli</i>	
The Importance of Psychological Preparation of Preschool Children for School Education	538
<i>Turamov Muhammadzohid Rustamjon o'g'li</i>	



Bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachi-pedagoglarning kasbiy-axloqiy kompetentligini rivojlantirish	541
<i>Xabibullayeva Sayyoraxon Maxamadali qizi</i>	
Imkoniyati cheklangan va sog'lom bolalar faoliyatida universal ta'limning imkoniyati	544
<i>Xolmatova Sarvinov Raxmatilla qizi</i>	
Kurashchilarning umumiy va maxsus sport tayyorgarliklari	548
<i>Xudoyberganov Javlonbek Soatboy o'g'li</i>	
Tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarida ekologik kompetentlik tushunchalarini rivojlantirish bosqichlari	551
<i>Yarova Gulhayo Fazliddin qizi</i>	
Arxitektura va dizayn yo'nalishi bitiruvchilarini kasbga yo'naltirish vositasida axborot almashish jarayonlarini optimallashtirish metodikasini takomillashtirish	555
<i>Kuchimov M. K.</i>	
Yuqori sinf o'quvchilarining ma'naviy kompetentligini jadidlarning pedagogik qarashlari asosida shakllantirish metodikasi (Temurbeklar maktablari misolida)	559
<i>Quldashev Murodjon G'aniyevich</i>	
Лингвистическое исследование влияния социальных сетей на синтаксические изменения в языке современного поколения	562
<i>Шавилова Наталья Сергеевна</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchisining nutq madaniyati	566
<i>Islamova Dilfuza Dilshodovna, Gulimbayeva Barno</i>	
Особенности гражданского воспитания обучающихся в системе "школа-маҳалла" в Узбекистане ...	570
<i>Хайдаров Шавкат Шамсиддин угли</i>	
Mantiqiy masalalarni bajarishning metodik usullari	575
<i>Tosheva Yulduz</i>	
Bo'lajak ofitserlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda pedagogik-psixologik omillar (jamoat xavfsizligini ta'minlash bo'linmalari misolida)	579
<i>Yarmatov Akbar Normurotovich</i>	
Yosh harbiy xizmatchi ofitserlarda muloqot madaniyatini samarali shakllantirish muammosining xorijiy tadqiqotlardagi talqini	582
<i>Matyakubov Elyor Rajapovich</i>	
Umumiy pedagogika fanini o'qitishda formativ baholash metodikasini joriy etish texnologiyasi	586
<i>Sobitjon Xalimov Hoshimjonovich</i>	
Формирование компонентов эмоционального интеллекта у детей дошкольного возраста с дефектами речи на основе сказкотерапии	590
<i>Эркинова Фазилят Мирзиз қизи</i>	
O'zbekistonda asalarichilikning rivojlanishi	593
<i>Abdullayeva Maxsudaxon To'lanovna</i>	
14–16 yoshli dzyudochilarda hujum kombinatsiyalari va ularni musobaqaviy sharoitda qo'llash usullarini takomillashtirish	596
<i>Abduraxmanova Iroda Xayrullayevna</i>	
Oliy ta'limda aksiologik tarbiya mexanizmlarini takomillashtirish ijtimoiy ehtiyoj va pedagogik muammo sifatida	602
<i>B. S. Siddikov</i>	
Sport mashg'ulotlar davomida mushak va suyak tizimi rivojlanishi	606
<i>Bo'ronova Habiba Erkin qizi</i>	
Stol tennis o'yini texnikasi	609
<i>Ibragimov Abduqahhor Abdulaziz o'g'li</i>	
Biologiya fanini o'qitishda zamonaviy platformalarning afzalliklari: Wordwall, Educaplay, Blooket, Genially, Kahoot platformalari	613
<i>Kalandarova Dilnoza Samandarovna, Qodirova Madina Nosirovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan paraarmrestlingchi talabalarni musobaqa oldidan texnik tayyorgarligini takomillashtirish	617
<i>Karimov Faxriddin Xurramovich</i>	
Developing Critical Reading Skills Through Content-Based Instruction	621
<i>Mekhmunkulov Burkhon Ma'ruf ugli</i>	
Tog'li va shahar hududida ta'lim oluvchi tinglovchilarning jismoniy tayyorgarlik darajasini taqqoslash	626
<i>Mirjamolov Sirojiddin Xayriddinovich</i>	

Korxona va tashkilotlarda ishchi-xodimlarning jismoniy tayyorgarligini rivojlantirish asosida ish faolligini oshirish texnologiyasi	630
Muxametov Axmad Muxametovich	
Xalq ta'limi bo'limi rahbarlarining xalqaro baholash tizimini O'zbekiston ta'limiga moslashtirishdagi o'rni ...	634
Namazova Manzura Urakovna, Nodirov Dilmurod	
Digital Reading vs. Print Reading: Effects on EFL Learners' Reading Speed and Understanding	639
Rustambekova Ozoda Dilshod kizi	
Yoshlarning jismoniy tarbiya mashg'ulotlariga bo'lgan qiziqishini oshirishning samarali usullari	644
To'rayev Farrux Hakim o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalaridagi talaba-qizlarni dzyudo sport turi texnik harakatlariga o'rgatish texnologiyasi	647
Toshboyeva Munisa Bozor qizi	
Sport mashg'ulotlarda jarohatlarning oldini olish va xavfsizlik choralari	650
Xudoyberdiyeva Elmira Botir qizi	
Задачи изучения и преподавания русского языка и литературы в общеобразовательных школах с узбекским языком обучения	654
Ахмедов Нумон	

XALQ TA'LIMI BO'LIMI RAHBARLARINING XALQARO BAHOLASH TIZIMINI O'ZBEKISTON TA'LIMIGA MOSLASHTIRISHDAGI O'RNI



Namazova Manzura Urakovna

Phd, dotsent, Shahrisabz davlat pedagogika instituti



Nodirov Dilmurod

Chiroqchi tumani 77 maktab direktori

Annotatsiya: Ushbu maqolada xalq ta'limi bo'limi rahbarlarining xalqaro baholash tizimlari – xususan, PISA, TIMSS va PIRLS dasturlarini O'zbekiston ta'lim tizimiga moslashtirishdagi o'rni tahlil etilgan. Mualliflar rahbarlarning metodik yetakchilik, ichki baholash tizimlarini shakllantirish, o'qituvchilarni tayyorlash va indikatorlar asosida tahliliy monitoring olib borishdagi amaliy faoliyatiga alohida e'tibor qaratgan. Maqolada mavjud muammolar hamda ularni bartaraf etish yo'llari ko'rib chiqilgan. Xalqaro tajriba va mahalliy sharoit uyg'unligi asosida samarali moslashtirish mexanizmlarini ishlab chiqish zarurligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: xalqaro baholash tizimi; xalq ta'limi bo'limi; ta'lim sifati; PISA; TIMSS; PIRLS; ta'limni boshqarish; moslash-tirish strategiyasi; rahbarlik salohiyati; funksional savodxonlik; monitoring; tahlil.

Abstract: This article analyzes the role of local public education department leaders in adapting international assessment systems – particularly the PISA, TIMSS, and PIRLS programs – to the educational context of Uzbekistan. The authors highlight the leaders' practical contributions to methodological leadership, the development of internal evaluation systems, teacher training, and indicator-based analytical monitoring. The study also examines existing challenges and proposes effective solutions. It substantiates the necessity of developing efficient adaptation mechanisms based on the integration of international experience with local educational realities.

Key words: international assessment systems; regional education departments; quality of education; PISA; TIMSS; PIRLS; educational management; adaptation strategies; leadership capacity; functional literacy; monitoring; evaluation.

Аннотация: В статье рассмотрена роль руководителей отделов народного образования в адаптации между-народных систем оценки – в частности, программ PISA, TIMSS и PIRLS – к образовательной системе Узбеки-стана. Авторы уделяют особое внимание практической деятельности руководителей в области методического лидерства, формирования внутренних систем оценивания, подготовки педагогов и аналитического мониторинга на основе индикаторов. В работе проанализированы существующие проблемы и предложены пути их решения. Обоснована необходимость разработки эффективных механизмов адаптации на основе синтеза международного опыта и местных условий.

Ключевые слова: международные системы оценки; отделы народного образования; качество образования; PISA; TIMSS; PIRLS; управление образованием; стратегии адаптации; лидерский потенциал; функциональная грамотность; мониторинг; анализ.



KIRISH

O'zbekiston ta'lim tizimida so'nggi yillarda xalqaro baholash dasturlariga – PISA, TIMSS va PIRLS – bo'lgan e'tibor izchil ortib bormoqda. Ushbu baholash dasturlari o'quvchilarning funksional savodxonligi, tanqidiy fikrlash qobiliyati hamda muammolarni hal qilish ko'nikmalarini aniqlash imkonini beradi. Xalq ta'limi bo'limi rahbarlari bu jarayonlarda boshqaruvchilik va metodik liderlik vazifalarini samarali bajarib, ta'lim sifatini oshirishga bevosita hissa qo'shmoqda. Shu bois xalqaro baholash mezonlarini milliy ta'lim tizimiga uyg'unlashtirish bugungi kunda dolzarb va istiqbolli vazifalardan biri hisoblanadi.

PISA, TIMSS va PIRLS kabi xalqaro baholash dasturlari o'quvchilarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki hayotiy vaziyatlarda ularni qo'llay olish qobiliyatini ham o'lchashga qaratilgan. O'zbekiston ta'lim tizimida ushbu dasturlar bosqichma-bosqich sinov tariqasida joriy etilmoqda va ularning samarali natija berishi uchun xalq ta'limi bo'limi rahbarlarining yetakchi roli alohida ahamiyat kasb etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda xalqaro baholash tizimlarini milliy ta'lim tizimiga moslashtirish masalasi ko'plab olimlar va tadqiqotchilarning diqqat markazida bo'lib kelmoqda. Axmedova N. (2021) o'z tadqiqotida PISA, TIMSS va PIRLS dasturlarining O'zbekiston ta'lim tizimida qo'llanilish mexanizmlarini tahlil qilib, ularni o'quv dasturlariga chuqur integratsiya qilish zarurligini ilmiy asosda ta'kidlaydi. Rasulov R. (2022) esa PISA baholov tizimining metodik asoslarini yoritib, o'quvchilarda real hayotiy muammolarni hal etish salohiyatini rivojlantirishning ahamiyatiga urg'u beradi. Smith J. (2019) o'z tadqiqotida xalqaro tajribalarni qiyosiy tahlil qilib, rahbarlik salohiyatining baholash tizimlarini milliy sharoitga moslashtirish jarayonidagi muhim o'rni ko'rsatadi. Shu bilan birga, UNICEF (2023) hisobotida Markaziy Osiyoda funksional savodxonlikni oshirish, rahbarlar va o'qituvchilar malakasini takomillashtirish ta'lim sifatini yuksaltirishning asosiy omillaridan biri sifatida e'tirof etilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida tahliliy va taqqoslama metodlar qo'llanildi. Xalqaro baholash tizimlarining metodologik asoslari chuqur o'rganilib, ularni O'zbekiston ta'lim tizimiga samarali moslashtirish yo'llari ilmiy jihatdan tahlil etildi. Shu bilan birga, xalq ta'limi bo'limi rahbarlarining kasbiy malakasi, boshqaruv salohiyati va faoliyat yo'nalishlari amaliy jihatdan o'rganildi hamda ularning ta'lim sifatini oshirishdagi o'rni aniqlab berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xalqaro baholash mezonlarini milliy ta'lim tizimiga samarali moslashtirish uchun rahbarlarning kasbiy malakasini oshirish, xalqaro indikatorlarga asoslangan tahlil va monitoring mexanizmlarini joriy etish hamda metodik qo'llanmalarni ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayrim hududlarda bu borada ijobiy tajribalar shakllanib, ta'lim sifatini oshirishda sezilarli natijalarga erishilmoqda. Biroq mazkur jarayonni yanada takomillashtirish uchun tizimli yondashuvni kuchaytirish zarur.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, xalq ta'limi bo'limi rahbarlari tomonidan xalqaro baholash mezonlariga mos ish yuritish madaniyatining shakllanishi ta'lim sifatini izchil yuksaltirishga xizmat qilmoqda. Bu yo'nalishda mahalliy kontekst, o'quvchilar ehtiyojlari va mavjud resurslarni hisobga olgan holda moslashtirish strategiyalarini ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega.

Institutsional tayyorgarlik – bu ta'lim tizimining ichki strukturasi, tashkiliy imkoniyatlari va boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish orqali ta'lim sifatini oshirishga yo'naltirilgan tizimli chora-tadbirlar majmuasidir. Mazkur jarayon ta'lim siyosatini qo'llab-quvvatlovchi tashkilotlar va markazlar faoliyati, pedagog kadrlar salohiyatini oshirish dasturlari, ta'lim jarayonini monitoring qilish va baholash tizimlari hamda innovatsion va raqamli texnologiyalarni tatbiq etishni o'z ichiga oladi.

Institutsional tayyorgarlikda metodik markazlar alohida o'rin tutadi. Ular o'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish, zamonaviy ta'lim texnologiyalarini joriy etish, o'quv dasturlari va metodik materiallarni ishlab chiqish hamda hududiy ta'lim muassasalariga ilmiy-uslubiy yordam ko'rsatish bilan shug'ullanadi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Ta'lim inspeksiyasi va Pedagog kadrlar malakasini oshirish hamda ularni qayta tayyorlash instituti huzuridagi metodik xizmat markazlari ushbu vazifalarni izchil amalga oshirib kelmoqda.

Shuningdek, institutsional tayyorgarlik doirasida indikator monitoring guruhlarining faoliyati ham muhim o'rin egallaydi. Mazkur guruhlar ta'lim jarayonining sifat ko'rsatkichlarini kuzatish, o'quvchilar bilim darajasini aniqlash, ta'lim muassasalari faoliyatini baholash va tahliliy asosda takliflar ishlab chiqish orqali ta'lim siyosatini takomillashtirishga xizmat qiluvchi axborot bazasini shakllantiradi. Monitoring indikatorlariga o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi, funksional bilim ko'rsatkichlari, o'qituvchilar malakasi va faoliyat samaradorligi kabi mezonlar kiradi.



Institutsional tayyorgarlikning yana bir muhim yo'nalishi – funksional savodxonlikni rivojlantirishga qaratilgan maxsus kurslar tashkil etilishidir. Ushbu kurslar nafaqat o'qish va yozish, balki mantiqiy fikrlash, muammo yechish, raqamli hamda moliyaviy savodxonlik, axborotni tahlil qilish va undan samarali foydalanish kabi amaliy kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilgan. O'zbekistonda 2020-yildan boshlab PISA (Xalqaro o'quvchilar bilimini baholash dasturi)ga tayyorgarlik doirasida funksional savodxonlik kurslari bosqichma-bosqich joriy etilmoqda.

Institutsional tayyorgarlikning samarali yo'lga qo'yilishi ta'lim sifatini oshirish, o'qituvchi va o'quvchilarning zamonaviy bilim hamda ko'nikmalarga ega bo'lishini ta'minlash bilan birga, davlat ta'lim strategiyalarini izchil amalga oshirish uchun muhim poydevor bo'lib xizmat qilmoqda. Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimi bosqichma-bosqich modernizatsiya qilinmoqda, bu esa institutsional tayyorgarlikning strategik ahamiyatini yanada oshirmoqda. Erishilgan yutuqlar ta'lim jarayonining samaradorligini tasdiqlab, mavjud yo'nalishlarda yanada chuqurlashtirilgan islohotlarni amalga oshirish uchun mustahkam asos yaratmoqda.

2019–2025-yillarda amalga oshirilayotgan Ta'lim sifatini baholash va rivojlantirish milliy strategiyasi doirasida O'zbekistonda ta'lim tizimining institutsional asoslarini mustahkamlash borasida qator muhim tashabbuslar izchil amalga oshirilmoqda. Xususan, hududiy darajada metodik xizmatlarni tashkil etish, ta'lim sifatini baholovchi indikator tizimlarini joriy etish, shuningdek, funksional savodxonlikni shakllantirishga qaratilgan kurslar orqali ta'lim sifatini oshirish maqsad qilingan.

Har bir viloyat va tuman miqyosida metodik markazlar faoliyati yo'lga qo'yilib, o'qituvchilarning kasbiy salohiyatini oshirish hamda metodik yordam ko'rsatish yo'nalishida tizimli ishlar olib borilmoqda. 2022-yilda O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi huzurida tashkil etilgan Metodik xizmatlar bosh markazi va "Pedagogik innovatsiyalar markazi" tomonidan o'qituvchilar uchun malaka oshirish kurslari, yangi o'quv-metodik materiallar, videodarslar, elektron platformalar va metodik qo'llanmalar ishlab chiqilmoqda. Mazkur tashabbuslar ta'lim sohasidagi raqamli transformatsiyani qo'llab-quvvatlash va innovatsion yondashuvni kengaytirishga xizmat qilmoqda.

2024-yil bahorida maktablar reytingini e'lon qilish orqali ta'lim muassasalarining faoliyatini baholash tizimi bosqichma-bosqich yo'lga qo'yildi. Bu jarayon indikator monitoring guruhlarining faoliyatini yanada tizimlash-tirish, tahliliy yondashuvni mustahkamlash hamda ta'lim muassasalarining natijadorligini oshirish imkonini yaratdi. Maktablar, kasb-hunar va oliy ta'lim muassasalari uchun indikatorlar ishlab chiqilib, "Elektron jurnal", "Dars jadvali" va "Ta'lim sifati portal" kabi platformalar monitoringning asosiy vositalariga aylangan. Shu bilan birga, PISA, PIRLS va TIMSS kabi xalqaro baholash dasturlariga tayyorgarlik ham indikatorlar asosida tizimli ravishda olib borilmoqda.

Amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, hududiy metodik markazlarning faoliyati tobora takomillashib bormoqda. Ularning faoliyati markazlashgan boshqaruvdan bosqichma-bosqich mustaqil yondashuv sari yo'naltirilmoqda, bu esa joylardagi metodik yordam sifati va samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Shuningdek, indikator monitoring guruhlarini faoliyatining hujjatlar bilan cheklanib qolmasligi, balki tahliliy xulosalar va amaliy takliflar ishlab chiqishga yo'naltirilishi kuzatilmoqda. Bu esa ta'lim tizimida analitik madaniyatni shakllantirishga zamin yaratmoqda.

Funksional savodxonlik kurslari yo'lga qo'yilgan bo'lib, ularning ko'lami yildan-yilga kengayib bormoqda. Ba'zi hududiy maktablarda tanqidiy fikrlash, muammo yechish va raqamli savodxonlikka oid mashg'ulotlar muntazam tashkil etilmoqda. "Bilimdon" test platformasi kabi interfaol vositalar joriy etilib, o'quvchilarning faol ishtiroki ta'minlanmoqda. Natijada funksional savodxonlik tushunchasi tobora kengroq anglanib, an'anaviy yodlashga asoslangan usullar o'rnini faol, tahliliy va kreativ o'qitish metodlari egallab bormoqda. Ayniqsa, chekka hududlardagi ta'lim muassasalarida ham ushbu jarayonni bosqichma-bosqich kengaytirish istiqbollari sezilarli darajada kuchaymoqda (1-jadval).

1-jadval

Yo'nalish	Yutuqlar	Muammolar
Metodik markazlar	Kadrlar tayyorlanmoqda, zamonaviy vositalar joriy etilmoqda	Joylarda faoliyat samaradorligi past
Monitoring guruhlar	Reytinglar, PISA tayyorgarligi indikatorli bo'ldi	Real tahlil o'rniga formalizm
Funksional savodxonlik	Kurslar boshlanmoqda, ayrim maktablarda faoliyat bor	Tushuncha va amaliyot o'rtasida tafovut katta

O'zbekiston Respublikasi ilk bor 2022-yilda Xalqaro o'quvchilar bilimini baholash dasturi – "PISA (Programme for International Student Assessment)"da ishtirok etdi. Ushbu dastur 15 yoshli o'quvchilarning matematika, o'qish va tabiiy fanlar bo'yicha funksional savodxonlik darajasini aniqlashga xizmat qiladi. PISA



natijalari xalqaro miqyosda ta'lim siyosatini shakllantirishda asosiy ko'rsatkichlardan biri sifatida e'tirof etiladi. O'zbekistonning 2022-yilgi PISA natijalari mamlakat ta'lim tizimining rivojlanish yo'nalishlarini aniqlash uchun muhim tahliliy asos bo'lib xizmat qilgan va 2025-yilgi baholovlarga tayyorgarlik jarayonini tizimli hamda chuqur-lashtirilgan tarzda boshlashga turtki bo'lgan.

Mazkur tayyorgarlik jarayonida muallimlar va ta'lim muassasalari rahbarlarini qayta tayyorlash, funksional savodxonlikni shakllantirish, test tuzish ko'nikmalarini rivojlantirish hamda fanlararo va hayotiy kontekstga asoslangan o'qitish yondashuvlarini amaliyotga tatbiq etish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

PISAgaga tayyorgarlik doirasida o'qituvchilar uchun maxsus malaka oshirish kurslari tashkil etilib, ularning funksional savodxonlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan metodik salohiyati izchil oshirilmoqda. Kurslar orqali pedagoglar kontekstual savollar tuzish, matn tahlili, tanqidiy fikrlashga asoslangan topshiriqlar ishlab chiqish va test materiallari bilan samarali ishlash ko'nikmalarini egallamoqdalar.

2023–2024-yillar davomida respublika bo'yicha 50 mingdan ortiq pedagog “PISA asoslari”, “Savol va matn tahlili” hamda “Funksional testlar ishlab chiqish” kabi modullar asosida o'qitildi. Kurslar Respublika ta'lim markazi, Pedagogik innovatsiyalar markazi va Ipak yo'li universiteti bazasida tashkil etilib, moliyaviy hamda texnik yordam Jahon banki va UNICEF tomonidan taqdim etildi.

O'qituvchilarni PISA formatidagi topshiriqlarni ishlab chiqishga tayyorlash maqsadida Respublika Ta'lim Markazi tomonidan 2023-yilda “PISA tipidagi topshiriqlar banki” shakllantirildi. Shuningdek, “Fanlar kesimida PISA ko'nikmalarini shakllantirish” nomli metodik qo'llanma nashr qilinib, 150 dan ortiq test namunasi ishlab chiqildi va sinovdan muvaffaqiyatli o'tkazildi. Ushbu tashabbuslar o'qituvchilarni real hayotga asoslangan, bosqichma-bosqich yechimlarni talab qiluvchi savollar tuzishga, baholash mezonlarini to'g'ri qo'llashga hamda o'quvchilarning chuqur tushunishga asoslangan bilimlarini aniqlashga yo'naltirilgan.

Ta'lim tizimida rahbarlik qiluvchi shaxslarning ham PISA konsepsiyasini chuqur anglab, uni ichki monitoring tizimlariga integratsiya qilishi muhim ahamiyatga ega. Shu maqsadda, 2024-yildan boshlab “PISA for Leaders” nomli treninglar yo'lga qo'yildi. 3000 dan ortiq maktab rahbari “Xalqaro indikatorlar asosida baholash”, “Ichki monitoring tizimlari” va “Metodik yetakchilik” mavzulari bo'yicha malaka oshirdi. Treninglar O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi, Ta'lim sifatini baholash agentligi, shuningdek, Vengriya va Singapur ekspertlari hamkorligida amalga oshirilmogda.

PISA baholovlarining asosiy tamoyillaridan biri – o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini real hayotdagi muammolarni hal etish jarayonida qo'llay olish salohiyatini aniqlashdir. Shu bois, fanlararo va hayotiy kontekstga asoslangan o'qitish yondashuvi ta'lim sifatini oshirishning zamonaviy va istiqbolli yo'nalishi sifatida alohida ahamiyat kasb etmoqda (2-jadval).

2-jadval: O'zbekistondagi real tashabbuslar va dalillar

Tashkilot	Tashabbus	Davr
XTV, RTM	“STEAM” maktablar loyihasi	2022-yildan
UNICEF, World Bank	“Integratsiyalashgan o'quv modul” kurslari	2023-yildan
Pedagogik innovatsiyalar markazi	“Fanlararo yondashuv asosida o'qitish” seminar-treninglari	2024

2023-yilda 4500 dan ortiq o'qituvchi “Fanlararo yondashuv asosida dars loyihalash” kurslarini muvaffaqiyatli tamomladi. O'zbekistonning 12 ta tajriba maktabida hayotiy topshiriqlarga asoslangan o'qitish metodikasi sinovdan o'tkazildi. 2024-yil dekabr holatiga ko'ra, STEAM yo'nalishidagi maktablarning 60 foizida fanlararo loyihalar amalda keng qo'llanilmoqda.

Xalqaro baholash tizimlarini milliy ta'lim tizimiga moslashtirish jarayoni O'zbekiston ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Xususan, PISA (Programme for International Student Assessment), TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) va PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) kabi xalqaro baholash dasturlarining mezonlari mamlakatimizda bosqichma-bosqich joriy etilmoqda. Ushbu jarayonda xalq ta'limi bo'limi rahbarlari metodik, tashkiliy va monitoring faoliyatining markaziy subyekti sifatida muhim rol o'ynamoqda.

Masalan, Samarqand viloyatida 2023–2024 o'quv yillarida o'tkazilgan monitoring natijalari shuni ko'rsatdiki, PISA talablari asosida tayyorlangan o'quv topshiriqlari o'quvchilarning tanqidiy fikrlash va muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirishda sezilarli samara berdi. Ushbu natijalar xalqaro standartlarning milliy ta'lim mazmuniga muvaffaqiyatli integratsiyalashuvining amaliy ifodasidir. Rahbarlar tomonidan tashkil etilgan metodik seminarlar, ustoz-shogird tizimidagi mentorlik dasturlari hamda malaka oshirish kurslari pedagoglar faoliyatini zamonaviy baholash yondashuvlariga moslashtirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.



Tahlillar shuni ko'rsatadiki, xalq ta'limi bo'limi rahbarlarining faoliyati faqat tashkiliy nazorat bilan cheklanmay, balki ta'lim sifatini baholashda tahliliy yondashuvni shakllantirishga qaratilgan. Ular xalqaro baholash mezonlarini milliy o'quv dasturlariga uyg'unlashtirish jarayonida o'qituvchilarning kasbiy refleksiya, diagnostik tahlil ko'nikmalari va differensial yondashuvini rivojlantirishga e'tibor qaratmoqda.

Masalan, Andijon viloyatida xalq ta'limi bo'limi tomonidan o'tkazilgan "O'qish savodxonligini baholash" loyihasi doirasida xalqaro PIRLS metodologiyasi asosida ishlab chiqilgan savollar va matn tahlili topshiriqlari o'qituvchilarning matnni tushunish darajasini aniqlashga xizmat qildi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, xalqaro standartlarga asoslangan savol tuzilmalari mahalliy kontekstga moslashtirilganda, ya'ni o'qituvchilarning madaniy va lingvistik xususiyatlari hisobga olinganda, baholashning aniqligi sezilarli darajada oshadi. Ushbu tajriba boshqa viloyatlarda ham muvaffaqiyatli joriy etilmoqda.

Xalq ta'limi bo'limi rahbarlarining xalqaro baholash tizimlarini joriy etishdagi eng muhim jihatlaridan biri – pedagogik tahlil madaniyatini shakllantirishdir. Rahbarlar o'qituvchilar uchun baholash natijalariga asoslangan o'zaro tajriba almashuv sessiyalarini tashkil etish orqali refleksiv tahlil jarayonlarini yo'lga qo'yimoqda. Natijada o'qituvchilar o'z faoliyatining kuchli va takomillashtirishni talab etuvchi jihatlarini aniqlab, o'quv jarayonini yanada samarali qilish bo'yicha aniq strategiyalar ishlab chiqmoqda.

Bundan tashqari, xalqaro baholash tizimlarini O'zbekiston sharoitiga moslashtirishda xalq ta'limi bo'limi rahbarlari tahliliy hisobotlar tayyorlash, statistik ma'lumotlar bazasini yaratish va o'quv dasturlarini baholash mezonlari bilan uyg'unlashtirish yo'nalishlarida faol ish olib bormoqda. Masalan, Xorazm viloyatida o'tkazilgan eksperimental sinovlar natijasida xalqaro baholashning "reading literacy" komponenti bo'yicha o'qituvchilarning o'rtacha natijalari 12 foizga oshgani qayd etilgan. Ushbu natija rahbarlar tomonidan ishlab chiqilgan adaptatsion metodik tavsiyalarning samaradorligini amalda tasdiqlaydi.

Tahliliy nuqtai nazardan qaraganda, xalqaro baholash tizimlarini milliy ta'lim jarayoniga muvaffaqiyatli integratsiya qilishda rahbarlarning strategik fikrlashi, innovatsion qarorlar qabul qilish layoqati va pedagogik diagnostika bo'yicha chuqur bilimga ega bo'lishi hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Shu bois, so'nggi yillarda rahbarlar uchun o'tkazilayotgan "Educational Leadership" va "Data-driven Management" kabi xalqaro treninglar ularning boshqaruv va tahliliy kompetensiyalarini sezilarli darajada rivojlantirmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Fanlararo va hayotiy masalalar asosidagi o'qitish zamonaviy ta'lim tizimining strategik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu yondashuv O'zbekiston ta'lim siyosatida izchil amalga oshirilayotgan islohotlar orqali boshlangan bo'lib, hozirda uning metodik va amaliy jihatlarini bosqichma-bosqich takomillashtirib bormoqda. Amaliy natijadorlikni yanada oshirish uchun o'quv dasturlarini xalqaro mezonlarga moslashtirish, o'qituvchilarni kasbiy qayta tayyorlash tizimini kuchaytirish va baholash mexanizmlarini takomillashtirish ustuvor vazifalardan biri sifatida qaralmoqda.

Mazkur yondashuv nafaqat xalqaro baholash tizimlarining talablariga to'liq mos keladi, balki ijodiy fikrlovchi, tanqidiy tahlil qila oladigan va hayotiy muammolarga amaliy yechim topishga qodir bo'lgan yangi avlodni shakllantirishga xizmat qiladi. Bu esa ta'lim jarayonining sifatini oshirish bilan birga, o'qituvchilarning shaxsiy salohiyatini ro'yobga chiqarish, ularni mustaqil fikrlash va mas'uliyatli qaror qabul qilishga yo'naltirish imkonini beradi.

Shu tarzda yo'lga qo'yilgan fanlararo va hayotiy yondashuv ta'lim tizimini real hayotga yaqinlashtiruvchi, integrativ va funksional model sari olib boradi. Natijada ta'lim jarayoni zamonaviy mehnat bozori talablariga mos, yangicha fikrlovchi va innovatsion tafakkurga ega mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiluvchi mustahkam poydevorga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Axmedova N. Ta'lim tizimida xalqaro baholash tizimlari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. – 198 b.
2. Karimov A. Metodik xizmat faoliyati va innovatsiyalar. – Samarqand: Zarafshon, 2020. – 164 b.
3. Rasulov R. PISA baholov tizimi: Metodik asoslar va tahlil. – Toshkent: Ilm ziyo, 2022. – 213 b.
4. Smith J. International Assessment Systems in Education. – London: Oxford University Press, 2019. – 276 p.
5. UNICEF. Functional Literacy in Central Asia. – Geneva: UNICEF Publications, 2023. – 148 p.
6. Иванова Т. Оценка качества образования: международный опыт. – Москва: Просвещение, 2020. – 240 с.

- 
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari



AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.